

מסילת ישרים - שיעור פט

צריכים לעסוק בחכמת המוסר שהיא חכמה קדושה המיוסדת על יראת שמים ואמונה, דהיינו שאם ירצה לתקן את חסרונות השכל והנפש שלו לא יאמר לו עצות חילונית וגופניות, כי אם עצות קדושות, ועצות סגוליות הבנויים על דרכי התורה והעבודה. אבל למעשה אין זה אלא חכמה ללמד את האדם להיות אדם רגיל ומיושב כפי שעשה אלקים את האדם ישר.

ולאמיתו של דבר אלמלא לא היה כל אחד לקוי בענין זה, ורק אנשים יחידים היו לקויים בזה, בוודאי שכל אחד היה מבין שהם היו צריכים ללכת לרופא. וכגון אילו היו רוב אנשי העולם יכולים לשלוט על עצמם ולהיות בעלי בתים על התאוות אכילה שלהם, שלא יאכלו אף פעם דברי מותרות ולשם תאוה, רק מה שנצרך להם לבריאותם ולשובע נפשם. והיו אוכלים רק מאכלים בריאים במידת הצורך כפי מה שנצרך להם לאכול כדי להיות בריאים, והיו אוכלים רק לשם שמים, ושום אדם לא היה נעמד סתם לחטוף לתוך פיו מיני מתיקה ומגדנות ולמלא כריסו סתם לשם תאוה, ובפרט שהרבה פעמים אין זה גם בריא לגוף. או לו יצויד שלא היה שום אדם שהיה משבח ומהלל את עצמו, ולא היה כדבר הזה שיוכל אדם לעמוד ולהשתבח ולהתפאר בעצמו ולספר את מעלותיו ומעשיו הטובים, כדי שאנשים יחזיקו ממנו ויעריצו אותו.

והנה אם היו כמה יחידים שהיה להם חסרון זה שהיו נמשכים אחר תאוות האכילה או שהיו מפארים ומשבחים את עצמם, הרי לא היו נחשבים לבני אדם מן הישוב, ולא היו יכולים אף פעם למצוא שידוך הגון. כי ברגע שיכנס האדם הזה לתוך ביתו ובני ביתו יראו אף שהוא חוטף ואוכל איזה מיני מתיקה, הרי היו מסתכלים עליו כעל אחד שאינו שפוי בדעתו, שהרי אף אדם מיושב בדעתו אינו עושה כדבר הזה. או אם יבוא לביתו ויתפאר ויאמר: ב"ה חידשתי היום חידוש בבית המדרש, שמימות יהושע בן נון לא חידשו חידוש כזה, וכדומה לכך ישבח עצמו בדרך הרחבה, הרי יסתכלו עליו כעל איש משוגע, וכל רואיו ומכיריו יתייחסו אליו כאחד שאינו שפוי בדעתו. שהרי אין זו התנהגות מקובלת בין אנשים (סאשעלי עקסעפטעבל). ואין זה מקובל בעולם שיכולים לעשות דבר כזה.

והרי זה כמו שיש היום דברים שמקובלים אצל העולם שכן צריך להתנהג, ומי שאינו מתנהג כן נחשב לאדם מוזר ומשונה. אך אילו היו כל האנשים מתנהגים כן היה זה כבר נחשב להתנהגות רגילה, וכגון אילו היו כל אנשי העולם מתהלכים בחצר בלי מנעלים לרגליהם, הרי היה נחשב זה להתנהגות רגילה ומקובלת, וכל מי שהיה עושה כן היה

מסויים בחכמת מוסר. ולא כפי שיש טועים לומר שכשמדברים על 'מוסר' שמדמים שמדברים כאן במיוחד על הדרך של רבי ישראל סאלאטנער זצ"ל. ורק מפני שרבי ישראל סאלאטנער זצ"ל עודד מאד ועודר על חיוב לימוד המוסר ועשה דגש גדול על זה, ומלבד זאת היו לו כמה דרכים מיוחדים בדרך המוסר, על כן נשתרש אצל העולם לקרוא לדרך המוסר. אבל לאמיתו של דבר ענין המוסר הוא ענין שכבר מבואר בחז"ל, ואין בנ"ך יש ספר מיוחד למוסר - ספר משלי. ויש כמה וכמה דרכים בכלליות ענין המוסר - ואני מדגיש זאת כדי שלא יאמר אדם אני פטור ממוסר כי איננו משתייך לחדר זה.

והנה

חכמת המוסר היא ליישר את דעות האדם ולרפא את נפשו ואגב אורחא נבאר מהו ענין חכמת המוסר, שענינה היא חכמה המלמדת את האדם איך שיחנך וירגיל את מוחשבותיו והרגשיו, ושיהיה פשוט אדם מיושב בדעתו ובשכלו ולא יהיה כאיש משוגע ופתי. וכדרך שלהבדיל יש חכמת הפסיכאלוגיא כיצד לטפל באנשים שאינם שפויים כ"כ בדעתם, שעל ידי זה אינם אנשים מן הישוב ויש להם קשיים שונים בחייהם ואינם יכולים לחיות חיים רגילים ככל אנשי העולם, ואינם יכולים להסתדר עם אנשים אחרים, ואין יכולים לנהל את ביתם כראוי, כי אי אפשר שיהיה להם שלום בית ואינם יכולים לחנך את ילדיהם, וכדומה. וכמו כן אינם יכולים להחזיק בעבודה אחת למשך זמן, וכך הם מסתובבים ואינם עושים שום דבר מועיל, עד שמוצאים הם את עצמם שוכבים ומוטלים על הספסל באיזה בית הכנסת.

1/2

והיות שאנשים אלו אין יכולים להטותם לדרך הישרה ע"י אמירת מוסר, כי מוסר ודברי שכל אינם מדברים אליהם. ובכן צריכים הם ללכת לרופאים שיתנו להם תרופות שונות, או לפסיכאלוגאן אשר מטכסים עצה כדת מה לעשות להטותם לדרך הישרה. אלא שכמובן שחכמת הרפואה והפסיכאלוגיא הם חכמות של חול, והם מחפשים בעצות של חול ועצות גופניות, ומשתמשים בכלים של גוף האדם, ועל ידי כך הם מנסים לעבוד עליו וללמד אותו דרכי התנהגות, ולהתאים לו תרופות שיעזרו לו. ולהבדיל אלף אלפי הבדלות יש לעומת זה את חכמת המוסר, שהיא מיוסדת גם כן ללמד ולהדריך את האדם שיהיה אדם בריא בנפשו ומיושב בדעתו ויקנה לו ארחות חיים.

ואף שבוודאי אין מדברים כאן מאחד שהוא שוטה גמור וחולה הנפש ששכל אינו מדבר אליו כלל, אלא מאנשים הנחשבים בעולם לבני אדם מיושבים בדעתם, אלא שמעת חטא עץ הדעת הנה גם כל האנשים מעצם טבעם הם קצת בגדר חולי הנפש, וכדי לתקן את הנפש